

Засідання екологічного клубу «Джерельце»

Ці красиві птиці-синиці

Мета: Ознайомити учнів із різними видами синиць. Вчити розрізняти пернатих за їх окрасою пір'я та видовими ознаками. З'ясувати їхню роль у природі та житті людини. Розкрити можливості життя птахів у різні пори року. Розвивати зв'язне мовлення, пізнавальний інтерес, логічне та творче мислення, кмітливість, фантазію, вміння працювати з додатковою літературою. Виховувати любов до птахів, викликати бажання брати участь в їх охороні і роботи добро.

Обладнання: Кольорові ілюстрації семи видів синиць; картки для розфарбовування із описом кольорів; костюми птиць-синиць, Незнайки, Лісовичка, орнітологів; загадки, вірші, статті, набір дитячої літератури.

Дата проведення: 12 листопада.

Вчитель.

Сьогодні ми зустрілися на чергове засідання членів клубу „Джерельце”. До нас завітали незвичайні гості. Якщо відгадаєте загадку Лісовичка, то дізнаєтеся, хто завітав.

Лісовичок.

Хто перший ще в лютому сповіщає людям про наближення весни, приспівуючи:

„Покинь сани, бери віз –
Більше пісень, менше сліз”?

Вчитель.

Важко дітям відповісти на твою загадку, Лісовичку, бо незвичайна вона і не зовсім зрозуміла.

Лісовичок.

Тоді послухайте ще одну загадку:

Всяк у чорнім піджачку
У жовтій сорочці
В нас зимою по ліску
Гуляють як гості.

(Синички).

- Ви вірно відгадали. Завітали до нашого клубу синички.

Лісовичок.

Заводить „зграю” синичок (діти у костюмах синичок).

В садах і в лісах України,
На кожній стежині чи гілці
Мене зустрічають щоднини
Розмовниці наші – синиці.
Я з ними також розмовляю,
Приношу зерна і водиці
І голосом рідного краю
До світу щебечуть синиці.

1 синичка.

У саду літа синичка.
- Тінь – тінь – тінь!
Тень – тень – тень! –
Мов маленька садівничка,
Хазяйнує день у день.
Кожну гілочку малу
Огляда синичка
І співає дню хвалу,
Як моя сестричка.
Цілий рік, цілий рік
Чути пісню звіддалік:
Тень - тень, тінь – тінь,

День-день! Світлінь!

(П. Сингаївський)

2 синичка.

Вправо, вліво, вгору, вниз
Є в синички добра звичка,
Кожну гілочку, листочок,
Облітати, обдивиться,
Щоб, бува, там не лишився
Жоден в світі черв'ячок.

Незнайко.

І що особливого в цих синицях, чим вони можуть приваблювати вашу увагу?

Лісовичок.

Розпочинаємо конкурс краси „Синичка – 2004”. Члени клубу – журі (Учні, одягнуті в костюми синичок демонструють красу пернатих).

Велика синиця.

- Перш за все, яка ще пташка може порівнятися до мене своїм костюмчиком?

Жовта, під чорну краватку сукня, темно-зелений жакетик, чорна шапочка. А обличчя! Білосніжні щічки, гострий чорний носик і розумні бусинки – очі. Звусь я велика синиця.

Блакитна синиця.

- А у мене на голові блакитний капелюшок, спинка, хвіст і крила світло-блакитні. Грудка – яскраво жовта. І називають мене – блакитна синиця.

Московка.

- А я трохи менша за неї. Верх голови, горло, крила і хвіст чорні, на щоках і тім'ячку білі плями, спинка попеляста, низ білуватий.

Гренадерка.

- А мене можна впізнати по гостроверхому чорному чубчику на білій голові. Крила і хвіст – темно-коричневі, спинка червонувато-коричнева. Животик білий із блакитним відблиском. А ще мене називають чубатою синичкою.

Ополонівка.

- А я пишаюся довгим ступчастим хвостом, круглим тільцем. Голова і грудки у мене білі, спинка і хвіст коричневі, біля основи червоні. А взагалі мене дуже легко впізнати, бо я схожа на ополоник – круглу ложку на довгій ручні.

Гаїчка.

- А мене прикрашає білий животик із рожевим відблиском. Цим я відрізняюся від своїх родичів. А верх голови чорний, спинка, крила і хвіст коричневі.

Біла синиця.

- А я біла синиця. А називають мене так за мої щоки. Шапочка, хвіст і крила блакитні, спинка сіра з блакитним відблиском, а животик жовтий.

(Учні висловлюють свою думку. Доходять до висновку, що кожна синичка красива по-своєму).

Вчитель.

Звідусіль линуть голоси моторних пташок. Синиці – птахи лісові, але літньої пори вони мало помітні серед зелені і численних пернатих. Восени синиці не залишають рідних місць, а збираються у зграї і мандрують по лісах, міських парках, садках.

Незнайко.

- Цікаво, а де синички їжу собі шукають?

1 орнітолог.

- Кожен член мандрівної зграї синиць шукає їжу на своєму поверсі, на своїй ділянці. Великі синиці на товстих гілках. Блакитні синиці – в найхімерніших позах звисають із самих кінчиків тонких гілочок. Московки

нишпорять у кущах. Чубаті синички копошаться у соснах, ялинах. Довгохвості – на верхівках високих дерев. Конкуренції між ними немає. А гуртом легше небезпеки уникнути. Хто перший помітить ворога, подасть сигнал тривоги, вся згряя – пурх! – і сховається.

Вчитель.

- Синиці – корисні пташки. В народі кажуть: синиця – невелика птиця, проте пара синиць сад від гусені збереже.

Експрес – інформація.

1. Синиця з'їдає за добу стільки комах, скільки сама важить. А якщо враховувати, що вона годує і своїх пташенят до 12 в гнізді, то синиця знищує силу – силенну комах. За 30 днів вона з'їдає 600г комах.
2. З 10 синиць до весни доживають 1-2. Решта гинуть від голоду і холоду. Без достатнього корму пташки не переносять морозу.
3. Пара синиць за сезон зберігає від шкідників 40 дерев.
4. За два тижні, в період годування пташенят, пара синиць приносить не менше 10000 комах.

2 орнітолог.

Синички – це птахи, в яких немає спокою. З настанням холодів перекочують із лісу ближче до житла людей. Шмигають по щілках. Розшукують із ранку до вечора їжу – оцепенілу гусінь у тріщинах кори, яйця метеликів, комашок, лялечку, що павутинням прикріпилася до сучка. Зі смаком дзьобають насіння рослин.

Вчитель.

З поміж різних народних свят пізньої осені відзначався синичий день. Для нього відведено 12 листопада. Повсюди, де зручно, виставляти годівниці із гарбузовим, соняшниковим, динним чи конопляним насінням, крихтами хліба, сиру, підвішували шматочки м'яса, несоленого сала. На бенкет до таких їдалень звідусіль зліталися жовтогруді рухливі істоти. Далеко було чути їхні тоненькі голоси, що зливалися в чудову пісню. А перекладалася вона так: „Дякуємо за частування! Правильно ми зробили, що разом з іншими

птахами не подалися у вирій. Залишаємося з вами!” Слухаючи мелодійний щебет, ще тоді, у давнину, пращури склали вислів, який живе і досі: „Хоч і крихітна синичка, а й вона свій день куций знає!”

(Ю. Коваленко).

Лісовичок.

- Пусто, холодно і сумно в зимовому лісі, який спить під товстою сніговою ковдрою. Важко в цей час виживати нашим друзям – синичкам. Але ми можемо допомогти пернатим.

Учень.

- Ми друзі і вірні, і щирі,
Бо ми бережем повсякчас
Пташок, що літають у вирій,
І всіх, хто зимує у нас.

Учень.

Я ладнаю годівничку
Для горобчика й синички,
Для малого снігурця
Крихт насиплю і пшонця.
Прилітайте, друзі милі,
Не лякайтесь заметілі.

Учень.

Що то значить годівничка?
Це маленький стіл для пташок,
А на ньому різні страви.
Горобці! Синички! Гави!
Прилітайте на обід!
У їдальні вільний вхід.

Вчитель.

Діти! Чи доводилося вам спостерігати як синичка їсть зерно?

Незнайко.

Нічого особливого. Клює та й усе.

3 орнітолог.

Ні, не говоріть так. Їсть вона дуже цікаво. Наприклад, кури ковтають цілком, горобці, чижі, щиглі лузають так, як ото ми з вами. А синичка бере зерно соняшника, летить на дерево, відкушує горизонтальну гілку, вкладає його в лапки, як у руки, притискує щільно до гілки й береться роздовбувати лушпайку. Ось зерно вже розчищене! Потім вона щипає його по крихітці з макове зернятко, яке тоді ковтає.

Гренадерка.

Взимку всі синиці їдять те, що відшукають. А я - чубата синичка – гренадерка, запасую на зиму жучків, павучків, мух, насіннячко, ягідки, зернятка. Ховаю свій клад у тріщинки кори, особливо під сучком, куди не проб'ється ні дощ, ні вітер. У лісі дерев не полічити. І на кожному знайдеться затишна тріщинка. З дерева на дерево, із сучка на сучок, від тріщинки до тріщинки. Куди жучка сховаю, куди зернятко: восени їжі багато. А взимку і висушеному комарику зрадію.

Незнайко.

Сотні дерев, тисячі крихітних комірчин. Хіба всі запам'ятаєш?

Гренадерка.

А їх і не треба запам'ятовувати: комори ці для всіх. Хіба не однаково, чий запас ти взимку знайдеш? Я чийсь склюю, а мій хтось забере. Я для всіх, і всі для мене.

Вчитель.

Коли зійдуть сніги, побіжать струмочки голосисті синички влаштовують весняний пісенний вернісаж. У пташиному царстві травень – не тільки місяць веселих співів, а й час турбот про потомство. У синичок з'являються пташенята. У темному дуплі велика синиця може висидіти аж одинадцяттеро.

4 орнітолог.

Нелегко нагодувати батькам такий виводок. З ранку до вечора без спочинку носять синички їжу: гусінь, жуків, мух. Пірнає в дупло синичка, і тоді там здійснюється писк – назустріч їй тягнеться цілий „ліс” роззявлених дзьобиків. Вилетить дорослий птах, і малята затихають.

Тиша у гнізді – непорушний закон самоохорони безпомічних пташенят.

Незнайко.

А як же розпізнають батьки, хто з пташенят голодний, а хто тільки-но одержав свою порцію?

Велика синиця.

Існує жива черга. Сите синича спокійно лежить у глибині кубельця, а голодне вилазить наверх, іноді по спинах своїх сестричок і братиків, і настирливо роззявляє свого дзьобика. Одержавши жирну гусінь чи з десяток яечок метелика, пташеня затихає, а той, у кого найбільший апетит, стає першим на черзі.

Блакитна синиця.

А буває, що якесь кволе пташеня раз-другий пропустить свою чергу, знесилиться і не зможе енергійно вимагати їжі у батьків.

Вчитель.

Вони, звичайно, цього не розуміють і, вважаючи ситим, прирікають його на голодну смерть. Інстинкт їм підказує – годуй того, хто настирливіше просить їсти.

5 орнітолог.

Підрахувати продуктивність „робочого дня” птахів під час вигодовування пташенят дуже легко. Досить з годинником у руці стати поблизу гнізда і лічити, скільки разів прилітають до нього батьки з їжею. Пара великих синиць прилітає до гнізда щодня 390 разів. Годують їх обидві пташки, у перші дні самець більше, ніж самка. До п'ятиденного віку самка час від часу вдень обігриває пташенят, проводячи у гнізді загалом півдня.

Незнайко.

А синички можуть злякатися спостерігачів і більше не прилетять до своїх діток?

Вчитель.

Існують правила поведінки біля пташинах гнізд.

Учень.

1. Не можна шуміти в лісі, парку, бо шум відлякує птахів. Вони можуть злякатися і покинути гнізда з пташенятами.

Учень.

2. Якщо опинився поряд із пташиним гніздом, не бери в руки пташенят чи яйця, відразу відійди. Батьки – птахи можуть залишити гнізда. Не забирай пташенят додому, пташки самі потурбуються про своє потомство.

Учень.

Не лякайте, друзі, пташок!

Хай вони навкруг літають,

Крила їх в промінні сонця,

Наче райдуга, нам сяють.

5 орнітолог.

Живу чергу пташенят зручно спостерігати в перші дні, коли вони вилітають із гнізда. Пташенята – „зльотки” сідають рядком на гілочку, і батьки по порядку приносять їм їжу. Завдяки інтенсивному обміну речовин в організмі пташенят, ростуть вони як гриби, іноді за добу вдвоє збільшуючи свою вагу. Рідне гніздо пташенята залишать через два тижні після вилуплення.

Вчитель.

Відомо, що великі синиці за літо двічі виводять пташенят: перший виводок у травні – червні, другий – у липні – серпні. Пташенята різних виводків ведуть себе по-різному. Синиці першого виводку ведуть в основному осілий спосіб життя, тобто не залітають на великі відстані. А

птахи другого виводку кочують на значні відстані від тієї території, де вивелися, перелітаючи в південно-західному напрямку. У цей час вони трапляються за межами нашої країни. Навесні синиці повертаються у рідні місця. У північну й центральну частину України (Чернігівську, Київську, Полтавську, Черкаську та інші області) прилітають зимувати великі синиці другого виводку з Тульської, Рязанської, Курської, Воронезької областей, Молдовії. Незначна частина цих птахів може залишатися в місцях зимівлі (у місцях підгодівлі) на все життя.

7 орнітолог.

Велика синиця – дуже корисний птах. Адже вона знищує не тільки дорослих комах, а й їхні яйця, лялечки, гусінь (непарного й кільчастого шовкопрядів, совку, міль), жуків – довгоносиків, комарів, гедзів, мух.

Незнайко.

Цікаво ми провели сьогоднішню ділову зустріч „Ці красиві птиці синиці”. Я так багато дізнався. Навіть не уявляв, що існує стільки видів птиць – синиць. А які ж вони красиві та корисні. Але я не зовсім запам’ятав, як можна відрізнити одну синицю від іншої.

Лісовичок.

Для того щоб запам’ятати види синиць, я пропоную розфарбувати малюнки за даним описом частин тіла і кольорів.

(Учні розфарбовують синиць).

Лісовичок.

А тепер я хочу перевірити, чи знаєте ви правила поведінки поводження з птахами.

(Відповіді учнів).

Я дарую вам пам’ятки друзів пернатих. Прочитайте їх і запам’ятайте.

Пам’ятка друзів пернатих

1. До пташок ставитися потрібно бережливо, адже птахи – друзі лісів.
2. Не вбивай пташок, не руйнуй їх гнізда, не бери додому пташенят.
3. Кожного дня взимку насипай корм птахам у годівничку.

4. Під час гніздування та насиджування птахами яєць, не кричи, не галасуй у лісі.
5. Якщо знайшов гніздо птахів, зразу ж тихесенько відійди від нього, не бери в руки яєць.
6. Вчися слухати пісні птахів, вчися милуватися красою, адже птахи – окраса природи.

Лісовичок.

Вже в наш час учені підтвердили мудрість прадідів, що принаджували птахів, зокрема синиць, до своїх домівок. В садах, які оберігають від комах ці всюдисущі крилаті, на третину менше пошкоджених плодів, ніж там, де покладаються на хімічне втручання.

Вчитель.

Щоб збільшилося синиць у садах і лісах, навесні треба розвішувати для них на деревах, балконах штучні гніздівлі, а взимку систематично підгодовувати їх. Слід охороняти цих корисних птахів від безглузлого вилову для утримування в неволі.

(Інсценізація вірша). **Птиця**

Учень.

Тріпоче серце пійманої птиці,
В руках моїх не чує доброти:
Я дам тобі водиці і пшениці,
Моя пташино, тільки не тремти!

Гаїчка.

Хіба потоки загубили воду?
Хіба в полях уже зерна нема?
Пусти мене, мій хлопче, на свободу.
І все, що треба, я знайду сама.

Учень.

Я ж лагідно тебе тримаю, пташко,
В своїх руках легеньких, як вітрець.

Хіба неволя це? Хіба це важко
Від мене взяти декілька зернець?

Гаїчка.

Пусти мене! Мені, дитино мила,
Дорожча воля, ніж зерно твоє!
Страшна, хоч навіть лагідна та сила,
Яка розкрити крилець не дає!

Учень.

Лети! Співай у небі гомінкому,
Хоч і маленький, зрозумів я все,
Моя рука ніколи і нікому
Ні кривди, ні біди не принесе!

Л. Українка.

Вчитель.

- Ось і підійшла наша зустріч до кінця. Вже закінчується осінь. Наближається сувора зима. Голодно і холодно буде синичкам і взагалі всім птахам цієї суворої пори року. Тож допомагайте пернатим друзям. Для цього багато зусиль не треба: постійне місце підгодівлі і завчасно та регулярно покладений корм. А той зиск, що матимемо через півроку, всі турботи виправдає.

